

УДК 338.439.02:330.341.1

С. А. Сегеда,

д. е. н., професор кафедри маркетингу та бізнес-аналітики,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0002-6179-564X>

Б. В. Хахула,

доктор філософії в галузі економіки, доцент кафедри менеджменту,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>

Р. П. Любар,

к. е. н., доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0003-1381-2051>

Л. П. Хахула,

к. пед. н., доцент кафедри менеджменту,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3937-6641>

О. О. Ситник,

аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCIDID: <https://orcid.org/0009-0000-5903-8466>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.22.51

ІННОВАЦІЙНА АГРОПРОДОВОЛЬЧА ПОЛІТИКА, ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

S. Szeged,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Marketing and Business Analytics, Vasyl' Stus Donetsk National University

B. Khakhula,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Bila Tserkva National Agrarian University

R. Lubar,

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Business Organization and Exchange Activity, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

L. Khakhula,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Bila Tserkva National Agrarian University

O. Sytnyk,

PhD student, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

INNOVATIVE AGRICULTURAL POLICY AS A FACTOR FOR ENSURING GLOBAL FOOD SECURITY

Доведено, що продовольча безпека вважається однією з вагоміших проблем, що хвилюють світову цивілізацію та країни світу за умов зростання сучасних глобальних загроз. Одне з важливих завдань, що стоять перед країнами світу — це стійке і стабільне вирішення продовольчої проблеми населення світу, що постійно зростає, і значне збільшення продовольчої доступності в довгостроковій перспективі.

В даний час реалізація завдань забезпечення продовольчої безпеки неможлива без глибокої модернізації технологічної бази сільського господарства та харчової промисловості за рахунок впровадження методів та продуктів біотехнологій. В основі модернізації необхідне використання наявного світового досвіду здійснення інновацій у сфері біотехнологій з урахуванням уже отриманих нині результатів досліджень впливу даних технологій на якість життя та на сам генетичний матеріал людини.

Єдина інноваційна агропродовольча політика передбачає інтенсивний розвиток системи взаємодії банківської сфери із сільськогосподарськими товаровиробниками, підприємствами переробної промисловості та торгівлі, удосконалення системи кредитування та аграрного лізингу. Щоб полегшити доступ сільських товаровиробників до кредитних ресурсів, важливо широко поширювати досвід створення спеціалізованих товарно-кредитних ланцюжків із погашенням заборгованості за кредитом на момент реалізації продукції. Стійкий розвиток агропродовольчого комплексу світу має бути визнаний урядами всіх країн та міжнародними організаціями як довгостроковим глобальним пріоритетом.

Наукове обґрунтування єдиної інноваційної агропродовольчої політики світу потребує консолідації зусиль та підвищення ефективності взаємодії політиків, науковців та громадськості. Необхідною є критична оцінка придатності результатів науково-дослідних робіт назрілим викликам у розвитку агропродовольчого комплексу та підвищення ролі міждисциплінарних наукових досліджень для гідної відповіді на загрозу втрати продовольчої безпеки у світі.

It has been proven that food security is considered one of the most serious problems that concern the world civilization and the countries of the world under the conditions of the growth of modern global threats. One of the important tasks facing the countries of the world is a sustainable and stable solution to the food problem of the ever-growing world population and a significant increase in food availability in the long term.

The pressing problems of ensuring global food security cannot be solved without a radical transformation of the agro-food strategies of the world's leading countries. The basis of such reformation is the implementation of the concept of innovative agro-food policy as a key condition for mitigating the threat of loss of food security.

Currently, the implementation of the tasks of ensuring food safety is impossible without a deep modernization of the technological base of the industry due to the introduction of methods and products of biotechnology. At the basis of modernization, it is necessary to use the existing global experience of innovations in the field of biotechnology, taking into account the already received results of research into the impact of these technologies on the quality of life and on the human genetic material itself.

The single innovative agro-food policy provides intensive development of the system of interaction of the banking sector with agricultural producers, enterprises of processing industry and trade, improvement of the system of lending and agrarian leasing. In order to facilitate the access of rural commodity producers to credit resources, it is important to widely spread the experience of creating specialized commodity credit chains with repayment of credit debt at the time of product sale. The sustainable development of the world's agri-food complex should be recognized by the governments of all countries and international organizations as a long-term global priority.

Scientific substantiation of the world's single innovative agro-food policy requires consolidation of efforts and improvement of the effectiveness of interaction between politicians, scientists and the public. It is necessary to critically evaluate the suitability of the results of research works to the ripe challenges in the development of the agro-food complex and increase the role of interdisciplinary scientific research for a worthy response to the threat of loss of food security in the world.

Ключові слова: продовольча безпека, інновація, інноваційна агропродовольча політика, модернізація, споживання, виробництво, сільськогосподарська продукція, продукти харчування.

Key words: food security, innovation, innovative agro-food policy, modernization, consumption, production, agricultural products, food products.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Продовольча безпека вважається однією з найвагоміших проблем, що хвилюють світову цивілізацію та країни світу за умов зростання сучасних глобальних загроз. Одне з важливих завдань, що стоять перед країнами світу — це стійке і стабільне вирішення продовольчої про-

блеми населення світу, що постійно зростає, і значне збільшення продовольчої доступності в довгостроковій перспективі. Поєднання зусиль щодо забезпечення продовольчої безпеки країн, оптимізація діяльності міжнародних організацій у цьому напрямку, моделювання найефективніших способів та механізмів використання існуючих продовольчих ресурсів вважаються одними з пріоритетних напрямів діяльності.

Забезпечення продовольчої безпеки на глобальному рівні, досягнення основних цілей у галузі розвитку та наявності продовольства, послідовної систематизації доступності продовольства, збільшення активності країн світу у цих процесах, розширення виробництва важливих харчових продуктів та зміцнення харчової промисловості є важливими умовами розвитку даної галузі. Велике значення мають соціальні аспекти продовольчої безпеки, важливість наявності продовольства у формуванні середнього класу, вирішення проблем безробіття та бідності, покращення режимів харчування та ліквідація соціальної нерівності у контексті реалій продовольчої доступності. При забезпеченні продовольчої безпеки повинні ретельно контролюватись та враховуватись сучасні технології, пріоритети зміцнення співробітництва країн у контексті зміни клімату, а також адекватні підходи до ефективного використання земельних, водних та інших ресурсів. Слід приділити особливу увагу ролі урбанізації у політиці продовольчої доступності, і навіть необхідно розглянути вжиття адекватних заходів у сфері. Слід наголосити на важливості трикутника "бізнес — наука — освіта" у зміцненні доступності продовольства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-прагматичні аспекти забезпечення продовольчої безпеки країни досліджувались у працях О. І. Гойчук, В. І. Власова, П. І. Гайдуцького, М. М. Паламарчука, Б. Я. Панасюка, Б. Й. Пасхавера, П. Т. Саблука, В. Н. Савенка, Г. В. Черевка, А. Г. Чернюка, В. Т. Шлемко та інших учених-економістів. Проте, зміни умов функціонування населення нашої планети вагає перегляду теоретичних і практичних підходів до формування системи продовольчої безпеки, враховуючи виклики нинішнього сьогодення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

На основі узагальнення результатів проведеного дослідження запропонувати рекомендації теоретичного і практичного характеру щодо формування інноваційної агропродовольчої політики як фактор забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Назрілі проблеми забезпечення глобальної продовольчої безпеки неможливо вирішити без

кардинального перетворення агропродовольчих стратегій провідних країн світу. Основу такого реформування становить реалізація концепції інноваційної агропродовольчої політики, як ключової умови пом'якшення загрози втрати продовольчої безпеки. З часу проведення Всесвітнього продовольчого саміту в 1996 р. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) публікує щорічні доповіді про заходи з подолання голоду, в яких міститься інформація про динаміку цін на продовольство, купівлю. У доповіді ФАО за 2008 р. йдеться про глобальний наступ голоду і наростання продовольчої небезпеки у світі.

На Всесвітньому продовольчому саміті в 1996 р. була поставлена завдання до зменшення кількості голодуючих на планеті до 2015 р. наполовину (до 420 млн чол.). У наступні п'ять років кількість голодуючих у світі знижувалася, але з 2003 р. стало рости високими темпами і в 2007 р. склало 923 млн чол. Необхідні невідкладні і конкретні дії на глобальному рівні, що сприяють стабілізації цін на продовольство, зростання яких погіршило насамперед становище найбідніших країн.

У Японії на саміті "Великої вісімки" в 2008 р. глави економічно розвинених країн висловили глибоку стурбованість різким зростанням цін на продовольство в усьому світі, що супроводжується дефіцитом продовольства в ряді країн, що розвиваються. Але заявлені керівниками держав зобов'язання та міжнародні домовленості щодо подолання голоду не підкріплюються необхідними узгодженими діями, що посилює загрозу втрати продовольчої безпеки світу.

У багатьох країн і міжнародні фінансові інститути заявляють про готовність збільшити обсяги фінансової допомоги державам, що розвиваються. Але відсутність єдиної глобальної агропродовольчої політики призводить до наростання продовольчої небезпеки у світі. Так, обмеження експорту продовольства, введене в ряді країн, збільшило його дефіцит на світовому ринку. Зростання цін на енергоносії, паливно-мастильні матеріали та мінеральні добрива спричинило збільшення цін на продовольство. Фінансова криза також вплинула на стан світового продовольчого ринку, зокрема, за рахунок розширення ринку похідних фінансових інструментів, пов'язаних з торгівлею сільськогосподарською продукцією. Обсяг світової торгівлі ф'ючерсами і опціонами виріс за останні п'ять років більш ніж удвічі і став істотним фактором зростання цін на продовольство.

Зміна клімату і розвиток біоенергетики стали в останні роки новими загрозами забезпеченню країн світу продовольством. Найближчим десятиліттям у світі прогнозується зростання споживання рослинних олій для виробництва біопалива близько на 15%, зернових — на 10%, цукрової тростини — на 30%. За даними Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), попит на біопаливо зросте до 6% від прогнозованого попиту на енергію для автомобільного транспорту у 2030 році, що зумовлено політикою та запланованими доповненнями до проектів. На автомобільний транспорт припадало майже все використання рідкого біопалива в 2022 році, і до 2030 цей показник лише трохи знизиться до 98%, заявило МЕА після коментарів про попит на біопаливо в жовтневому огляді світової енергетики.

У 2022 році біопаливо закриває 2,2 мільйона барелів на добу попиту на нафту в порівнянні з 41,3 мільйона барелів на добу попиту на автомобільний транспорт всього, що еквівалентно 5% від цього показника, порівняно з 3 мільйонами барелів на день попиту на біопаливо або 7% від загального обсягу споживання автомобільного транспорту, що очікується у 2030 році.

Валовий збір зернових культур у світі поступово наближався до порогового значення в 300 кг/людину на рік. За 2023 рік населення світу зросло майже на 66 мільйонів людей, і тепер на Землі мешкає 8073 млн чоловік. Очікується, що в найближчі 30 років населення світу збільшиться майже на 2 мільярди людей — з нинішніх 8 мільярдів до 9,7 мільярдів у 2050 році, а в середині 2080-х років може досягти піку чисельності майже 10,4 мільярда людей.

Це стрімке зростання чисельності населення багато в чому зумовлене збільшенням кількості людей, які доживають до репродуктивного віку, а також такими факторами, як зростання тривалості життя, урбанізація та збільшення масштабів міграції.

За оцінками ФАО, попит на продукти харчування у світі до 2050 р. збільшиться вдвічі внаслідок зростання чисельності населення, урбанізації, збільшення доходів населення і попиту на більш дорогі види продовольства. Зростання обсягів виробництва продовольства у світі буде на 80% забезпечено за рахунок нарощування валових зборів зерна. Для забезпечення зростаючого попиту, необхідно, щоб виробництво продуктів харчування до 2030 року зросло на 50%.

Наслідки конфлікту в Україні для світової продовольчої системи ще більше посилили

відсутність продовольчої безпеки. Україна та Росія є одними з найважливіших виробників сільськогосподарської продукції. Слід зазначити, що конфлікт викликає занепокоєння щодо втрати значних площ сільськогосподарських угідь в Україні та доступу до Чорного моря для українського експорту.

Ситуація ще більше ускладнюється тим, що багато країн з низьким рівнем доходів, включаючи і ті, які постраждали від конфліктів, сильно залежать від імпорту продуктів харчування з України. Ціни на продовольство досягли історичного максимуму у березні 2022 р. у реальному та номінальному вираженні.

Нині реалізація завдань забезпечення продовольчої безпеки неможлива без глибокої модернізації технологічної бази сільського господарства та переробної промисловості за рахунок впровадження методів та продуктів біотехнологій. В основі модернізації необхідне використання наявного світового досвіду здійснення інновацій у сфері біотехнологій з урахуванням уже отриманих нині результатів досліджень їх впливу на якість життя та на сам генетичний матеріал людини.

Вважаємо, що Концепція формування інноваційної агропродовольчої політики країн світу повинна передбачати:

- формування економічних інститутів, що забезпечують глобальну продовольчу безпеку на основі модернізації управління;
- підвищення ефективності державної підтримки товаровиробників;
- вдосконалення ціноутворення та фінансово-кредитних відносин;
- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- ефективне управління ризиками та підвищення надійності системи агрострахування;
- розвиток соціальної інфраструктури сільських територій;
- нарощування експортного потенціалу країн світу для стабілізації кон'юнктури світового продовольчого ринку.

В основу єдиної агропродовольчої політики країн світу має бути покладено запропонований ФАО двосторонній підхід до забезпечення глобальної продовольчої безпеки, що передбачає додаткові інвестиції та інші стимулюючі заходи щодо зростання виробництва в аграрному секторі та створення соціальних мереж безпеки для гарантованого доступу до продуктів харчування всім верствам населення. Інноваційна агропродовольча політика країн світу має забезпечити дієву та ефективну підтримку това-

ровиробників, що забезпечує розвиток конкурентного середовища на світовому продовольчому ринку в умовах глобальної продовольчої кризи, зміни клімату, розвитку біоенергетики, наростання дефіциту водних ресурсів.

Єдина інноваційна агропродовольча політика передбачає інтенсивний розвиток системи взаємодії банківської сфери із сільськогосподарськими товаровиробниками, підприємствами переробної промисловості та торгівлі, удосконалення системи кредитування та аграрного лізингу. Щоб полегшити доступ сільських товаровиробників до кредитних ресурсів, важливо широко поширювати досвід створення спеціалізованих товарно-кредитних ланцюжків із погашенням заборгованості за кредитом на момент реалізації продукції. Стійкий розвиток аграрного сектору світу має бути визнаний урядами всіх країн та міжнародними організаціями в якості довгострокового глобального пріоритету.

Інвестування в сільські регіони країн світу, де мешкає 75% бідного населення планети забезпечить нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та зростання продуктивності праці в суб'єктів господарювання, що в умовах зростання цін на продовольство є ключовими напрямками боротьби зі злиднями та голодом. Визначальне значення має при цьому створення умов для малих фермерів, що становлять 90% сільської населення в країнах, що розвиваються, щоб вони могли займатися прибутковими видами сільськогосподарської та не-сільськогосподарської виробничо-господарської діяльності. За оцінкою Світового банку, зростання сільського господарства майже вчетверо ефективніше для скорочення бідності порівняно зі зростанням в інших секторах економіки.

Інститути управління аграрним сектором потребують системного вдосконалення, що регулює міжгалузеві взаємодії сільськогосподарських товаровиробників, підприємств переробної промисловості, оптової та роздрібно торгівлі, що в умовах кризи визначає рівень цін, надійність та економічну доступність продовольства для всього населення. Міжгалузевий підхід до управління сільським господарством спрямований на підвищення ролі урядів країн світу у формуванні еквівалентного міжгалузевого обміну і визначає підприємствам переробної промисловості та торгівлі пріоритети інноваційної діяльності, які спрямовані, зокрема, на створення єдиної системи контролю якості

кінцевої продукції по всьому продовольчому ланцюжку країн.

Метод міжгалузевого балансу, одна з модифікацій якого відображає організаційно-управлінську структуру комплексу в галузевому та територіальному аспектах, дозволяє оцінювати ефект від нарощування продукції, структури, розподіл фінансових ресурсів по суб'єктах і галузях агропродовольчого ланцюга, вплив інвестиційної активності в аграрному секторі на зростання його кінцевих результатів. Для підтримки несприятливих регіонів необхідно, за досвідом країн ЄС, формувати бюджетів регіонального розвитку. Особливу увагу в умовах зростання цін на продовольство має бути приділено оцінці нових можливостей розвитку малих форм сільськогосподарського виробництва в країнах, що розвиваються. Найважливішою умовою рішення цього завдання є доступ сільськогосподарських товаровиробників до ринків, що вимагає розвитку системи сховищ, сільських доріг, транспортних засобів, підприємств оптової торгівлі, налагодження надійних джерел ринкової інформації. Мале підприємство на селі сприяє створенню нових робочих місць, нарощування інноваційного потенціалу агропродовольчого комплексу, зростання інвестицій у підготовку кадрів. Єдина агропродовольча політика має бути спрямована на підтримку малих підприємств, що сприяють сталому розвитку сільських територій та агропродовольчого комплексу в цілому.

Модернізація інститутів, що регулюють земельні відносини, за досвідом країн ЄС, передбачає введення спеціальних адресних премій сільськогосподарським товаровиробникам за введення невикористовуваних земель в обіг, обґрунтування розмірів цих премій, джерел та умов їх надання.

В останнє десятиліття у всіх країнах світу все більша увага приділяється управлінню ризиками в аграрному секторі, розвитку системи агрострахування, використанню різних стратегій для управління ризиками. Страхування в аграрному секторі пов'язує економічні інтереси всіх суб'єктів агропродовольчого ланцюжка. Найбільш розвинені системи агрострахування в США, Канаді, Іспанії, де виплачуються субсидії товаровиробникам (на 1 га посівів або на одну голову сільськогосподарських тварин). У багатьох країнах світу здійснюється перехід до впровадження системи управління ризиками, основу якої становлять поліпшення доступу товарів виробників до кредитних ресурсів,

розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією та інші заходи. Відомо, що субсидування агрострахування віднесено до "зеленого" кошика, тобто до тих видів витрат на підтримку аграрного сектора, які не обмежуються правилами СОТ.

Управління ризиками у вигляді різних схем страхування від стихійних лих і створення фондів з подолання наслідків захворювань тварин і рослин є однією з найважливіших ланок в єдиній інноваційній агропродовольчій політиці. Особливе значення в умовах фінансової кризи має управління економічними ризиками, що виникають через нестійкість ринкових цін. Досвід країн ЄС свідчить про ефективність використання як страхових схем відшкодування збитків минулих періодів, так і схем безпосередньої компенсації доходів і зустрічних циклічних виплат.

Найважливішою соціальною проблемою у світі є забезпечення доступу до споживання продовольства всім категоріям і прошарків населення в обсягах, що забезпечують їм здоровий спосіб життя. Швидке зростання цін на продовольство особливо небезпечне для найбідніших домогосподарств і найбільш уразливих груп населення. Необхідно інтенсивно розвивати існуючі в багатьох країнах мережі соціальної безпеки, що передбачають реалізацію програм розподілу продовольства, безкоштовного харчування, надання робочих місць. Використання мереж соціальної безпеки спрямоване на боротьбу з недоїданням, що негативно впливає на нинішнє та майбутнє покоління.

Обґрунтування ефективності єдиної інноваційної агропродовольчої політики доцільно здійснювати за моделлю імітації, що є інструментом відтворення часткової рівноваги, що охоплює всю агропродовольчу систему світу. Модель, розроблена для країн ЄС, містить базовий сценарій розвитку агропродовольчої політики, який зіставляється зі сценаріями, що передбачають різні варіанти підтримки сільських товаровиробників. Імітаційна модель імітації єдиної інноваційної агропродовольчої політики дозволить оцінити стан земельних, водних та лісових ресурсів, їх вплив на сталий розвиток аграрного сектору світу, ефективність розвитку страхування від несприятливих погодних умов, дослідити наслідки застосування генетично модифікованих та традиційних продуктів, розробляти сценарії забезпечення безпеки та якості продовольства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Наукове обґрунтування єдиної інноваційної агропродовольчої політики світу потребує консолідації зусиль та підвищення ефективності взаємодії політиків, науковців та громадськості. Необхідною є критична оцінка придатності результатів науково-дослідних робіт назрілим викликам у розвитку сільськогосподарського виробництва та підвищення ролі міждисциплінарних наукових досліджень для гідної відповіді на загрозу втрати продовольчої безпеки у світі. Таким чином, необхідно врахувати результати нових пошуків парадигми, що характеризують економічне середовище, яке зумовлює основні фактори формування системи національної продовольчої безпеки у найближчій перспективі:

- створення сприятливих організаційно-економічних умов, що враховують мінімізацію транзакційних витрат для спрощення виходу внутрішніх виробників на зовнішній ринок, має поставитися до пріоритетів удосконалення економічно-виробничого механізму реалізації можливостей продовольчої безпеки;

- формування системи гарантованої закупівлі;

- вплив на формування конкурентного середовища в аграрному секторі, який вважається перспективним напрямом співпраці держави та приватних інвесторів;

- регулювання цін, що відповідає вимогам системи продовольчої безпеки, та є засобом підвищення ефективності державної підтримки та інтенсифікації аграрного виробництва;

- необхідно врахувати, що можливості вирішення економічної проблеми забезпечення продовольчої безпеки залежить від характеру системи заходів державного регулювання;

- як центральне питання необхідно розглядати зниження витрат у сільському господарстві та в цілому в агропродовольчому секторі для кращого забезпечення продовольчої безпеки;

- агропромисловий аспект національної продовольчої безпеки має враховувати аналіз стану матеріально-технічної бази сільського господарства, а також оцінку ефективності маркетингового середовища;

- необхідно прискорити процеси модернізації матеріально-технічної бази суб'єктів виробництва та переробки сільськогосподарської продукції з метою забезпечення сталого зростання його виробництва в країні;

— необхідно створити сучасну систему фінансування інноваційних проектів із виробництва та переробки сільськогосподарської продукції та стимулювати її експорт;

— важливе значення має стимулювання інноваційного розвитку, що відповідає екологічним вимогам системи державного регулювання щодо забезпечення продуктами харчування населення країни.

Література:

1. Свиноус І. В. Щодо проблеми продовольчої безпеки у контексті зміни умов господарювання. Інноваційна економіка. 2013. № 3. С. 206—209.

2. Чумак, І. В. Пандемія COVID-19 як каталізатор інновацій у сфері публічної політики продовольчої безпеки. Право та державне управління. 2021. № 1. С. 161—169.

3. Кундєєва Г. Продовольча безпека: інноваційний розвиток і зміни у споживанні харчових продуктів. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2016. № 42 (2). С. 29—36.

4. Крамаренко І. С., Широков М. А., Нікон, Д. Є., Білоус, О. А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2018. № 3. С. 433—444.

5. Коваленко О. В., Копилова К. В., Вербицький С. Б. Профільна інноваційна діяльність наукових установ агропромислового напрямку щодо реалізації засад продовольчої безпеки держави. Таврійський науковий вісник. Економічні науки. 2017. № 98. С. 17—24.

6. Коваленко О. В. Реалізація інноваційної моделі України за кризових обставин: аспекти соціальної та продовольчої безпеки. Облік і фінанси. 2015. № 1. С. 152—158.

7. Мазуренко О. В. Інноваційно-технологічний розвиток тваринництва як умова продовольчої безпеки. Економіка АПК. 2015. С. 9. С. 89—94.

8. Новак Н. П. Розвиток та конкурентні переваги органічних аграрних підприємств у контексті забезпечення продовольчої безпеки. Причорноморські економічні студії. 2016. № 7. С. 138—141.

References:

1. Svynous, I.V. (2013), "On the problem of food security in the context of changing economic conditions", Innovatsijna ekonomika, vol. 3, pp. 206—209.

2. Chumak, I.V. (2021), "COVID-19 pandemic as a catalyst of innovation in the field of public security policy", Pravo ta derzhavne upravlinnia, vol. 1, pp. 161—169.

3. Kundieieva, H. (2016), "Food security: innovative development and changes in food consumption", Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky, vol. 42 (2), pp. 29—36.

4. Kramarenko, I.S. Shirokov, M.A. Nikon, D.E. and Belous, O.A. (2018), "The role of investment potential in the context of food security", Bulletin of KhNAU, vol. 3, pp. 433—444.

5. Kovalenko, O.V. Kopylova, K.V. and Verbyts'kyj, S.B. (2017), "Relevant innovative activity of agroindustrial scientific institutions as to the implementation of food security fundamentals of the state", Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Ekonomichni nauky, vol. 98, pp. 17—24.

6. Kovalenko, O.V. (2015), "Implementation of Ukraine's innovative model under crisis circumstances: aspects of social and food security", Oblik i finansy, vol. 1, pp. 152—158.

7. Mazurenko, O.V. (2015), "Innovative and technological development of animal husbandry as a condition of food security", Ekonomika APK, vol. 9, pp. 89—94.

8. Novak, N.P. (2016), "Development of competitive advantages and organic agricultural enterprises in the context of food security", Prychornomors'ki ekonomichni studii, vol. 7, pp. 138—141. *Стаття надійшла до редакції 31.10.2024 р.*

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663